

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 2 (6) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2026

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Kurbanov Eldar Ermamatovich, Qormishov Mirjalol Jumamurod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOTUVLIKNI TA'MINLASHDA MILLIY MADANIY MARKAZLARINING INSTITUTSIONAL ROLI VA VAZIFASI (Sirdaryo viloyati markazlari misolida)	11-15
<i>Djurayev Ikrom Nematovich</i> SOPOLLI-KO'ZALI ARXEOLGIK QATLAMLARIDA SHIMOLIY DASHT QABILALARINING IZLARI	16-19
<i>Акбарова Камила Шухрат кизи</i> МЕЖДУ СЕКУЛЯРИЗАЦИЙ И МОДЕРНИЗАЦИЕЙ: СОВЕТСКАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ РЕЛИГИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	20-26
<i>Olimov Islombek Ulug'bek o'g'li</i> SUV TA'MINOTI TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	27-31
<i>Sitorabonu Bobojonova</i> BUXORODA DASTLABKI MUZEYNING TASHKIL TOPISHI.....	32-36
<i>O'ralov Orzubek</i> GEOGRAFIK KASHFIYOTLARGA QADAR POLINEZIYA XALQLARINING RIVOJLANISHI VA DAVLATCHILIK INSTITUTLARINING SHAKLLANISHI TARIXI.....	37-45
<i>Qahhorov Shohjaxon Shodiyor o'g'li</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MEROSINING TARIXIY VA MA'NAVIY TAHLILI.....	46-50

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madartov Bahrom</i> TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA O'ZARO MUNOSABATLARNI HISOBGA OLISH ASOSIDA STRATEGIK REJALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	51-55
<i>Xudayberdiyev Otabek Absalomovich</i> XALQARO SAVDO MUNOSABATLARIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TA'MINOT ZANJIRI VA LOGISTIKA KONTROLLINGINING ROLI	56-64
<i>Ismailova Shaxnoza Uktamovna</i> O'ZBEKISTONDA INFLYATSION BOSIM OMILLARI VA ULARNING ISTE'MOL NARXLARI INDEKSIDA NAMOYON BO'LISHI.....	65-75
<i>Usmonov Maxsud Tulqin o'g'li</i> XIZMAT KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI BELGILOVCHI OMILLAR TIZIMINI ANIQLASH VA XIZMAT SIFATI QIYMAT TAKLIFI MIJOZ TAJRIBASI BREND KAPITALI HAMDA TEZKORLIK INDIKATORLARI ASOSIDA BAHOLASH	76-87

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Alimatova Nargis Abduxalilovna</i> INSON ONGINING TABIATINI O'RGANISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	88-93
--	-------

<i>Utegenova Jamila Djolmurzayevna</i> O'ZBEKISTONDA BIOETIKANING SHAKLLANISHI VA FALSAFIY ASOSLARI	94-97
<i>Mamatqulov Rashid Pazilbekovich</i> JAMIYAT YUKSALISHIDA IJTIMOY NAZORATNING ROLI.....	98-102
<i>Shadimetov Mahmudjon Negmatjanovich</i> RUHIY KAMOLOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY MAZMUNI VA TARIXIY ILDIZLARI .	103-108
<i>Ochilov Jamshid Abdurashidovich</i> KOSMOGEN, TEXNOGEN, ANTROPOGEN SIVILIZATSIYALAR MOHIYATINING ONTOLOGIK TALQINI	109-117
<i>Beshimov Xamidjon Sayidovich</i> KASABA UYUSHMALARI TIZIMIDA INSON QADRINI YUKSALTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	118-126
<i>Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna</i> ABU RAYHON BERUNIY ASARLARIDA FANLARNING INSON HAYOTIDAGI O'RNI MASALALARI	127-130
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Axmedov Oybek Saporbayevich</i> INGLIZ TILIDAGI SOLIQ-BOJXONA TERMINOLOGIK BIRLIKLARINI O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISHNING STILISTIK MUAMMOLARI.....	131-139
<i>Babadjanova Nazokat</i> OGAHIYNING SO'Z VA NUTQ MASALALARIGA OID QARASHLARINING MA'RIFIY MANBALARI	140-148
<i>Xo'jamqulov Anvar Jozilovich, Tog'ayeva Shoxnoza Elmurod qizi</i> ADABIYOTIDA "ABSURD" TUSHUNCHASI	149-153
<i>Abdullayeva Rahima Raimqul qizi</i> MEDIA YORDAMIDA IMIDJNING SHAKLLANISHI VA IJTIMOY FIKR	154-161
<i>Fozilov Arabjon Nozimjon o'g'li</i> CHET TILLARINI O'RGANISHDA SO'Z YODLASHNING AHAMIYATI	162-165
<i>Sarvinov Abdiraxmonova Davron qizi, Eshtuhtarova Bibigul Bektoshevna</i> THE SIGNIFICANCE OF STUDYING GENDER REPRESENTATION IN IDIOMS AND PHRASEOLOGICAL UNITS.....	166-171
<i>Raxmonova Dildora Mirzakarimovna</i> TAVALLO IJODIDA POETIK OBRAZ YANGILANISHINING IJTIMOY-TARIXIY VA ADABIY- ESTETIK OMILLARI.....	172-185
<i>Кодирова Зарина Баходировна</i> ХУДОЖЕСТВЕННОЕ СВОЕОБРАЗИЕ ДЕТСКОЙ ПРОЗЫ ДЭВИДА УОЛЛЬЯМСА: «DEMON DENTIST», «THE FING», «GANGSTA GRANNY».....	186-191
<i>Ismatilloev Jobir</i> "FIRDAVS UL-IQBOL"DAGI QASIDALARDA HUKMDORLAR MADHI	192-197
<i>Bozorova Nasiba</i> O'LMAS UMARBEOVNING "YOZ YOMG'IRI" QISSASIDA JINOYATNI O'RGANISHDA RETROSPEKSIYA USULI	198-203

<i>Ганиева Зухра Муратбаевна</i> ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА «СМЕРТЬ» В РУССКОМ ЯЗЫКЕ: КОГНИТИВНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	204-212
--	---------

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich, Ro'ziboyev Asilbek</i> SUN'IY INTELLEKT QARORLARIDA ADOLATSIZLIK MUAMMOSI VA UNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	213-218
<i>Bazarova Dildora Baxodirovna</i> ODIL SUDLOVNI TA'MINLASHDA "RAQAMLI SUD"	219-226
<i>Бабаев Джасхонгир Исмаилбекович</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДОГОВОРА ПИТЬЕВОГО ВОДОСНАБЖЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ПУТИ МОДЕРНИЗАЦИИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА	227-229
<i>Азходжаева Роза Алтыновна</i> РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ СИСТЕМЫ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ.....	230-235
<i>Абдужампоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> ЭЛЕКТРОННЫЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВА В ДЕЛАХ О КИБЕРПРЕСТУПЛЕНИЯХ: ПРОБЛЕМЫ СБОРА, ФИКСАЦИИ И ПРАВОВОЙ ОЦЕНКИ	236-246
<i>Alijanov Ilhomjon Erkinjon o'g'li</i> PROKURATURA ORGANLARIGA QABUL QILISHDA NOMZODLARGA QO'YILGAN TALABLAR, XIZMATGA QABUL QILISH VA YOSH MUTAXASSISLAR BILAN ISHLASHGA DOIR FAOLIYATNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	247-253
<i>Sarsenbaeva Aynura Tenelbay qizi, Tanirbergenov Sultanbek Bazarbaevich</i> FUQAROLARNING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ VA ERKINLIKLARIGA QARSHI JINOYATLAR HUQUQIY MOHIYATI.....	254-258
<i>Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o'g'li</i> INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING TARKIBIY QISMI	259-265
<i>Usmonaliyev Muslimbek Qurvonaliyevich</i> SPORTCHILARNI VAQTINCHALIK IJARAGA Olish SHARTNOMASINING SPORT HUQUQIDAGI O'RNI	266-272
<i>Mamadaliyev Boburjon Bahodirjon o'g'li</i> MAHALLIY BUDJETNI TARTIBGA SOLISHDA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI IJRO ORGANLARINING VAZIFALARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	273-278
<i>Umarova Xolisxon Nomoz qizi</i> KORPORATSIYA DIREKTORLARINING FUNKSIONAL VAZIFALARINI AMALGA OSHIRISH BILAN BOG'LIQ JAVOBGARLIGI CHEGARASI	279-286
<i>Yaqubova Guli Qosimboy qizi</i> VOYAGA YETMAGANLAR BILAN BOG'LIQ ISHLARNI FUQAROLIK SUDLARIDA KO'RISHDA PROKURORNING ISHTIROKI TUSHUNCHASI VA UNING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	287-294
<i>Ibrohimov Azimjon</i> XO'JALIK JAMIYATLARI BOSHQARUV ORGANLARI TIZIMIDA IJRO ORGANI: ROSSIYA FEDERATSIYASI MISOLIDA	295-301

<i>Choriyeva Xupshidabonu Xuppam qizi</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING "VASIYLIK VA HOMIYLIK TO'G'RISIDA"GI QONUNINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	302-310
<i>Saidazimov Yusuf Sodiq o'g'li</i> MA'MURIY AKT. MA'MURIY AKTNING MAZMUN-MOHİYATI. GERMANIYA TAJRIBASI.....	311-316
<i>Tursunov Ilxomjon Salimovich</i> MUQADDAM SUDLANGAN SHAXSLAR TOMONIDAN SODIR ETILISHI MUMKIN BULGAN JINOIY HARAKATLARNI OLDINI OLISH VA MAXSUS PROFILAKTIKANI TAKOMILLASHTIRISH	317-321
<i>Xojanazarov Otabek Saydazimovich</i> OZODLIK DAN MAHRUM QILISH BILAN BOG'LIQ BO'LMAGAN JAZOLAR IJROSI USTIDAN PROKUROR NAZORATI: MILLIY VA XALQARO TAJRIBA.....	322-329
<i>Raxmedov Xurshid Ashrapxodjayevich</i> JINOYAT ISHINI QO'ZG'ATISH INSTITUTINING HUQUQIY TABIATI VA PROTSESSUAL AHAMIYATI	330-339
<i>Mansurova Xulkar Nabiyevna</i> FUQAROLIK PROTSESSINING TEZKORLIGINI TA'MINLASHDA SIRTDAN HAL QILUV QARORI CHIQRISHNING AHAMIYATI	340-349
<i>Begimova Nasiba Xudayberdievna</i> FARZANDLIKKA OLISH INSTITUTINING TADRIJIY RIVOJLANISHI	350-358
<i>Yo'ldoshbekov Anvar</i> NAQDSIZ HISOB-KITOB LAR VA RAQAMLI NAZORAT TIZIMLARINING HUQUQIY AHAMIYATI	359-367
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> EVRISTIK TA'LIM NAZARIYASIDA TA'LIM OLUVCHINING MUSTAQIL FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI	368-372
<i>Shukurov Mirjalol Norpulatovich</i> YAKKAKURASHCHILARNI TEXNIK USULLARIGA O'RGATISHDA KLAS TER USLUBIDAN FOYDALAN HOLDA TAKOMILLASHTIRISH	373-377
<i>Tilyabayev Kamil Zaitjonovich</i> O'ZBEK TILINING O'RGANILISHI VA DEKOLONIZATSIYASIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR: (DE)KOLONIAL HIS-TUYG'ULAR, MILLAT VA O'Z-O'ZINI ANGLASH	378-383
<i>Xudoyberdiyev G'iyosiddin Baxtiyor o'g'li</i> SHARQ MUTAFAKKIRLARNING FALSAFIY QARASHLARI ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA VALEOLOGIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING MUHIM PEDAGOGIK OMILI SIFATIDA.....	384-388
<i>Xo'jamqulov Rasulbek Qurbon o'g'li</i> KOMPYUTER GRAFIKASI TEXNOLOGIYALARINI LOYIHA ASOSIDA O'QITISHGA INTEGRATSIYALASHNING PEDAGOGIK SAMARADORLIGI	389-393
<i>Badalov Ulug'bek Xikmatovich</i> GEOGRAFIYA FANI DARSLARIDA ONLAYN GIS TIZIMLARIDAN FOYDALANISH.....	394-398

<i>Anvarjonova Nodirakhon Nasimbek qizi</i> IS EXPLICIT GRAMMAR INSTRUCTION STILL PEDAGOGICALLY JUSTIFIED? A CRITICAL RECONSIDERATION OF ITS ROLE IN CONTEMPORARY ENGLISH LANGUAGE EDUCATION.....	399-406
<i>Imomov Fozil Shakarbek o'g'li</i> TEMPERAMENT NAZARIYASI VA INDIVIDUAL PSIXOLOGIK XUSUSIYATLAR ASOSIDA GRAFIK FAOLIYATNI TASHKIL ETISH: PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA SAN'AT TERAPIYASI KONTEKSTIDA.....	407-412
<i>Курбанбаев Джавод Аминбаевич</i> КОГНИТИВНЫЕ И ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ ОСНОВЫ ЛЕКСИЧЕСКИХ ГЛОССАРИЕВ В ЯЗЫКОВОМ ОБРАЗОВАНИИ	413-417
<i>Eshnazarova Farida Jo'raqulovna</i> JAMOADA LIDERLIK VA UNING SIFATLARI (SPORT JAMOALARI MISOLIDA).....	418-421
<i>Yuldasheva Muhayyo Alimbaevna</i> AVTOMOBILLARDA TASHISH VA HARAKAT XAVFSIZLIGINI TASHKIL ETISH FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY TA'LIM VOSITALARINING O'RNI.....	422-429
<i>Umarov Komil, Sobirov Orif, Sultanov Rustam, Egamberdiyev Abdullo</i> YUQORI MALAKALI GANDBOLCHILAR MASHG'ULOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	430-435
<i>Doniyorova Gulnoza Anvar qizi, Kurbanova Gulnoz Negmatovna</i> INTERAKTIV VOSITALAR VA AXBOROT RESURSLARIDAN FOYDALANISH ORQALI KASBIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI.....	436-441
<i>Nafasov Arslon Komilovich</i> PEDAGOGIK TA'LIM KLASTERI YO'NALISHIDA TARIX O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH SAMARADORLIGI.....	442-447
<i>Pulatova Muxabbat Egamberdiyevna, Qalandarova Sevinch Aqiljon qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV SALOHIYATINI SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH	448-453

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI – ECONOMICAL SCIENCES**Received:** 15 January 2026**Accepted:** 2 February 2026**Published:** 14 February 2026*Article / Original Paper***IMPROVING STRATEGIC PLANNING BASED ON THE CONSIDERATION OF
MUTUAL RELATIONS IN TEXTILE ENTERPRISES****Bahrom Madartov**

Professor, Tashkent State Agrarian University,

Doctor of Agricultural Sciences (DSc)

E-mail: madartov.bahrom@gmail.com

Abstract. The article studies the issue of improving strategic planning based on the results of organizing effective mutual relations with resource suppliers in textile enterprises in order to reduce costs and ensure uninterrupted production.

Keywords: strategic planning, cost, mutual relations, textile enterprise, organization of production.

**TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA O'ZARO MUNOSABATLARNI HISOBGA
OLISH ASOSIDA STRATEGIK REJALASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH****Madartov Bahrom**

Toshkent davlat agrar universiteti professori, q.x.f.d. (DSc)

Annotatsiya. Maqolada to'qimachilik korxonalarida xarajatlarni kamaytirish va uzluksiz ishlab chiqarishni ta'minlash maqsadida resurslar yetkazib beruvchilar bilan samarali o'zaro munosabatlarni tashkil etish natijalariga tayanib, strategik rejalashtirishni takomillashtirish masalasi o'rganilgan.

Kalit so'zlar: strategik rejalashtirish, xarajat, o'zaro munosabat, to'qimachilik korxonasi, ishlab chiqarishni tashkil etish.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6I2Y2026N08>

Kirish. Bugungi kunda o'zgaruvchan bozor iqtisodiyoti sharoitida ishlab chiqarish korxonalari iqtisodiy samaradorligi hamda raqobatbardoshligini oshirishga ham ichki, ham tashqi omillar sezilarli o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Respublikamizdagi ko'plab ishlab chiqarish korxonalari moliyaviy holati barqaror bo'lmay, bu esa o'z navbatida mamlakat iqtisodiy holatiga salbiy ta'sirini ko'rsatadi.

Shu boisdan, korxonalarni boshqarish samaradorligini har tomonlama o'rganish orqali uni xolisona baholash mamlakat iqtisodiy holatini yanada yaxshilashning muhim omillaridan biri sanaladi. Shuning uchun respublikamiz iqtisodiyotining o'zak tarmoqlaridan biri sanalgan to'qimachilik sanoati korxonalari innovatsion rivojlanishini ta'minlashda zamonaviy boshqaruv usullaridan foydalanish dolzarb ma'no kasb etmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Ilmiy-tadqiqotchilar tomonidan strategik rejalashtirishni rivojlantirishda asosiy e'tibor strategiyalarni ishlab chiqishga qaratilgan edi. Bu borada yirik ilmiy-tadqiqot ishlari olib borgan Chandlerning (1962) tadqiqot natijalarini

o'rganish shuni ko'rsatadiki, 1961-yilda allaqachon uning muallifi strategik rejalashtirish tushunchasi va, xususan, strategik rejalar namunalarini bilan yaxshi tanish bo'lgan. 1970-yillarda paydo bo'lgan tizimli yondashuv va tizim tahlili, menejmentga dasturiy-maqсадli yondashuv va strategik rejalashtirish konsepsiyasiga loyihalarni boshqarish mustahkam ilmiy asos yaratdi.

Bu bir qator olimlarga (Ackoff, 1970; Branch M., 1962; Dam, 1969; King va Cleland, 1976; Lorange va Vancil, 1979; Steiner, 1979) shaharlar, mintaqalarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, shuningdek, davlat va jamiyat faoliyati sohasidagi muammolarni hal etishda turli miqyosdagi kompaniyalarda strategik rejalashtirish jarayonini tashkil etish va amalga oshirishga tizimli yondashuvni ishlab chiqishga imkon berdi[1].

Ilmiy-tadqiqot metodologiyasi bo'lib dialektika uslubi hisoblanadi va tadqiqot jarayonida tanlab kuzatish, taqqoslash, ekspertlar bahosi kabi usullardan foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Odatda, o'zaro munosabatlar strategiyasini shakllantirish va uni amalga oshirishda strategik rejalashtirish jarayonida hisobga olinishi lozim bo'lgan omillarni ekzogen va endogen kabi guruhlariga ajratiladi. Aynan, strategik rejalashtirish yordamida samarali o'zaro munosabatlar strategiyalarini ishlab chiqish mahsulot ishlab chiqarishda tomonlar iqtisodiy qiziqishlarini inobatga olgan holda kuchli tomonlar va mavjud imkoniyatlarni yanada mustahkamlash hamda tahdidlar ta'sirini kamaytirishga imkon beradi.

Shu boisdan, fikrimizcha, to'qimachilik korxonasining istiqboldagi rivojlanishini strategik rejalashtirish asosida o'zaro munosabatlar strategiyalarini shakllantirishning asosiy o'ziga xos omillarini hisobga olish zarur bo'ladi.

1-jadval

To'qimachilik sanoatining rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi omillarni ularning salbiy ta'sirini bartaraf etuvchi o'zaro munosabatlar strategiyasi shakllari bilan birlashtirish

Shakl	Savdo bozori cheklovi	Yuqori ishlab chiqarish xarajatlari	Faoliyat turlari ortiqcha yuklanishi	Texnologik orqada qolishlik	Ta'minot chilarga qaramlik	O'z aktivlarining yetishmasligi
Raqobatlashadigan korxonalar uchun						
Ishlab chiqarish siklining bir yoki bir nechta bosqichlarida integratsiya	+	+	+	-	+	-
Umumiy mahsulotlar yaratish	+	+	-	-	+	+
Turli xil aktivlarni birlashtirish	+	-	-	+	-	+
Raqobatlashmaydigan korxonalar uchun						
Bog'liq ishlab chiqarish tarmoqlari dan ikki kompaniyaning birlashishi	+	-	-	-	+	-
Tarmoqlararo ittifoqlar	+	-	+	-	-	-
Transmilliy ittifoqlar	+	-	-	+	-	+

Strategik rejalashtirish jarayonida ishtirokchi tomonlar iqtisodiy manfaatlarini inobatga olishga qaratilgan o'zaro munosabatlar quyidagi uchta darajada ro'y beradi: umumiy tashkiliy tuzilmalarni yaratish, ishlab chiqarish jarayonlarining alohida jarayonlari va operatsiyalari sikllarining tatbiqlari, yagona sotish bozorlarini shakllantirish. Hozirda aksariyat to'qimachilik korxonalarida raqobatbardoshligini oshirishdagi asosiy omil – bu kam xarajatli tejamkor ishlab chiqarish texnologiyalariga asoslangan biznes-modellarni qo'llash sanaladi. Shu boisdan, fikrimizcha, strategik rejalashtirishni takomillashtirishda xarajatlarni kamaytirishga yo'naltirilgan o'zaro munosabatlar strategiyasini ishlab chiqish va uni amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi[2:71].

Shuni ta'kidlash lozimki, to'qimachilik korxonalari mahsulot ishlab chiqarish jarayoni keng qamrovli bo'lib, bir nechta o'zaro bog'liq zanjirlarni o'z ichiga olganligi bois, subyektlar o'rtasida ro'y beradigan munosabatlar tizimida o'zaro hamkorlikning barcha ko'rinishlari amalga oshirilishi mumkin. Shuning uchun, biz tomondan, to'qimachilik korxonalari faoliyatini strategik rejalashtirishni takomillashtirish maqsadida tomonlar iqtisodiy manfaatlarini inobatga olishga qaratilgan o'zaro munosabatlar strategiyasini ishlab chiqish hamda uni muvaffaqiyatli amalga oshirishda tashkiliy mexanizmlarni takomillashtirishni taklif etamiz. O'zaro munosabatlar strategiyasi muvaffaqiyatli amalga oshirish muhim masala hisoblanib, bu jarayonda strategiyani amalga oshirish maqsadi, yo'nalishlari, elementlari, shartlarini aniqlash taklif etilgan.

O'zaro munosabatlar strategiyasi shakllarining xilma-xilligi keskin raqobat sharoitida faoliyat ko'rsatayotgan to'qimachilik korxonalarining ko'p o'lchovli strategik muammolarini hal qilish zaruratidan kelib chiqadi[3:43]. O'zaro munosabatlar strategiyasi keng assortimentli mahsulot turlarini ishlab chiqaradigan to'qimachilik korxonalarida xavf-xatar darajasini ishlab chiqarish bo'g'inlarida muqobil taqsimlash hamda Porter tomonidan aniqlangan besh raqobat kuchi ta'sirini imkon qadar kamaytirishda sinergiya samarasi oshirishini ta'minlaydi. Shu maqsadda tadqiqot jarayonida to'qimachilik sanoatining rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi omillarning salbiy ta'siri doirasini kamaytirishga yo'naltirilgan o'zaro munosabatlar strategiyasi shakllari bilan omillar o'zaro uyg'unligi sxemasi keltirilgan (1-jadval).

Sheriklar korxonasining munosabatlar salohiyatini va uning zaxiralari bilan taqqoslash orqali to'qimachilik korxonasi rahbariyati har bir korxona bilan munosabatlar strategiyasining obyektini aniqlashi mumkin. Keyin matritsaning umumiy ko'rinishini quyidagi shaklda taqdim etish mumkin (2-jadval).

2-jadval

**To'qimachilik korxonasida o'zaro munosabatlar salohiyatni baholash uchun
matritsaning umumiy ko'rinishi**

Indikatorlar	$Ni > 1$	$Ni = 1$	$Ni < 1$
$Mi > 1$	1 2 firma uchun Mi da o'z ko'rsatkichlari 1 va 2 firmalariga qaraganda yuqori	2 Oxirgilari teng bo'lganda o'z ko'rsatkichlari 1 va 2 firmalariga qaraganda yuqori	3 1 firma uchun Mi da o'z ko'rsatkichlari 1 va 2 firmalariga qaraganda yuqori
$Mi = 1$	4 1 firma va o'z ko'rsatkichlari teng va 2 firmadan yuqori	5 Firmaning ko'rsatkichlari 1, 2 firmalarning ko'rsatkichlari bilan ekvivalentdir	6 Oxirgilari teng holatda 2-firmaning ko'rsatkichlari o'zlarining va 1-firmalarining ko'rsatkichlaridan yuqori
$Mi < 1$	8 firmaning ko'rsatkichi o'zining va firmaning ko'rsatkichidan yuqori	9 1,2 Firmalarning ko'rsatkichlari o'zaro teng va o'z ko'rsatkichlaridan yuqori	10 2-firmaning ko'rsatkichi 1-firma va o'z ko'rsatkichlariga qaraganda yuqori

1, 2 va 3 kvadrantlardagi ko'rsatkichlar qiymatini olishda o'z ko'rsatkichlari potensial sheriklarnikidan yuqori, 7 va 10 kvadrantlarda — 2-firma eng yuqori ko'rsatkichlarni, 8-kvadrantda 1-firmaning ko'rsatkichlari tahlilning boshqa ishtirokchilariga qaraganda yuqori bo'ladi. Korxonalarning o'zaro munosabatlar salohiyatini baholashning tavsiya etilayotgan protsedurasining afzalligi – bu munosabatlar munosabatlarning obyekti va turini belgilaydigan aniq ko'rsatkichlarni aniqlash, o'zaro munosabatlar yordamida tenglashtirilishi zarur bo'lgan omillarni tanlash nuqtai nazaridan ko'p qirrali bo'lishidir[4:148].

Shu bilan birga, indikatorning iqtisodiy mohiyati bo'yicha baholash tendensiyasini belgilab, ko'rsatkichlar qiymatlarining mumkin bo'lgan ko'p yo'nalishini hisobga olish kerak. Bu shuni anglatadiki, ayrim ko'rsatkichlarni tavsiflovchi ba'zi ko'rsatkichlarning kerakli qiymati, ikkinchisining iqtisodiy talqiniga ko'ra, korxona samaradorligini ta'minlash uchun minimal darajaga intilishi kerak, binobarin ushbu ko'rsatkich uchun indikatorning pastroq qiymati firmaning o'zaro munosabatlar salohiyatini ijobiy tavsiflaydi.

Xulosa. Olib borilgan tadqiqot natijalari asosida to'qimachilik korxonalarida strategik rejalashtirishni takomillashtirishda quyidagilarga e'tiborni qaratish lozim:

strategik rejalashtirish gender siyosatini samarali oshirishga qaratilgan rivojlanish imkoniyatlarini topishga qaratilgan bo'lishi kerak;

strategik rejalashtirishning asosiy g'oyasi korxonaning istiqboldagi faoliyatini tavsiflovchi strategiya yoki strategik rejani ishlab chiqishgina emas, balki asosiy g'oya va harakat korxonaning rivojlanishi uchun barcha mavjud imkoniyatlarni aniqlash, ishlash va baholash va ularni amalga oshirishni rejalashtirishga qaratilishi lozim;

to'qimachilik korxonasi yangi g'oyalarni ishlab chiquvchi, mavjud holatni baholaydigan va yangilik kirituvchi doimiy guruhlariga ega bo'lishi lozim;

mulk egalari va ijrochi menejerlar strategik mantiq — rivojlanish jarayoni, mazmuni, tushunchasi va rivojlanish strategiyasini amalga oshirish shakllarini belgilovchi tamoyillar majmuini ishlab chiqishlari lozim;

strategik reja to'qimachilik korxonasi uchun muhim samaralar majmuini yaratish va amalga oshirishni nazarda tutishi lozim; strategiya (strategik reja)ni amalga oshirishning tashkiliy mexanizmi loyihalarni boshqarishdan iborat bo'lib, ularning har biri aniq strategik maqsadga erishishga qaratilgan va rejali sinergetik samara ta'sirini ko'rsatadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ackoff R.A. Concept of Corporate Planning. N.Y.: Wiley, 1970. – 158 p.
2. Branch M. The Corporate Planning Process. N.Y.: American Management Association, 1962.
3. Chandler A.D., Jr. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise. Cambridge: MIT Press, 1962.
4. Isayev R. Sifat menejmenti va strategik boshqarish integratsiyalashgan tizimining metodologik yondashuvlarini takomillashtirish // Iqtisodiyot va ta'lim. – 2021. – №5. – S. 173–177.
5. Tilles S. Strategic Planning in the Multidivisional Company. Boston: Safe Deposit and Trust Company, 1964.
6. Исаева Е.А. Стратегический менеджмент в финансово-кредитных организациях: учебное пособие. М.: КНОРУС, 2016. – 174 с.
7. Казакова Н.А., и др. Стратегический менеджмент: учебник. – М.: ИНФРА-М, 2018. – 320 с.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (6) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).